

АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НОВИХ СУЧАСНИХ СОРТІВ ПШЕНИЦІ ЯРОЇ ТА ЙОГО ПРОЯВ У МІНЛИВИХ УМОВАХ ДОВКІЛЛЯ В ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

ADAPTIVE POTENTIAL OF NEW MODERN SPRING WHEAT VARIETIES AND ITS DISPLAY UNDER CHANGING ENVIRONMENTAL CONDITIONS IN FOREST-STEPPE OF UKRAINE

Т.П. Лозінська

T. P. Lozinska

Білоцерківський національний аграрний університет

Bilotserkivs'kyi National Agrarian University

e-mail: tet.70@mail.ru

Сорта української і зарубіжної селекції охарактеризовані за продуктивності колоса і її екологічної пластичності. Найбільш стабільні показники маси зерна за роки досліджень (2013-2015) мали Етюд, Сімкода миронівська, Ажурная, Улюблена, Аранка і Панянка. По общей адаптивной способности выделены сорта Струна миронівська, Елегія миронівська, Ажурная і Аранка.

Varieties of Ukrainian and foreign breeding are characterized by productivity of ear and its ecological plasticity. The most stable indicators of grain weight for the years of research (2013-2015) had Etюд, Simkoda Myroniv's'ka, Azhurnaya, Ulyublana, Aranka and Panyanka. In general adaptive capacity are highlighted the varieties Struna Myroniv's'ka, Elegiya Myroniv's'ka, Azhurnaya and Aranka.

Сорт - один з головних чинників стабільного виробництва зерна пшениці ярої. При її вирощуванні використовують, перш за все, цінні сорти, що відрізняються високою потенційною врожайністю, інтенсивним розвитком, як реакцією на внесення добрив та зміну агротехніки, комплексною стійкістю до шкідливих факторів. Умови зовнішнього середовища суттєво впливають на врожайність зерна пшениці м'якої ярої, тому головним завданням селекціонерів є створення адаптивного та продуктивного матеріалу для вирощування в господарствах України.

Дослідження проводили в умовах дослідного поля Білоцерківського НАУ упродовж 2013-2015 рр. Висівали сорти української та зарубіжної селекції: Етюд, Сімкода миронівська, Струна миронівська, Улюблена, Панянка, Трізо, Ажурная та Аранка. За стандарт слугував сорт Елегія миронівська.

Відомо, що продуктивність колоса має добре виражену генетичну специфічність у формуванні урожаю. За роки досліджень середньою масою зерна (1,5-1,7 г) характеризувались 58,3% сортів, решта – низьку масу зерна з колоса (Етюд, Сімкода миронівська, Улюблена, Панянка та Трізо) і поступалися стандарту на 7-27%. Найбільш сприятливі умови для формування та наливу зерна в колосі спостерігали в 2015 році. Лише у Сімкоди миронівської маса зерна була однаковою у 2014 та 2015 рр., а Трізо мала вищі показники в 2013 році.

Погодні умови років досліджень по різному впливали на масу зерна різних генотипів. Так, кращим для сортів Струна миронівська, Етюд, Сімкода миронівська, Улюблена, Аранка, виявився 2013 рік., для Ажурної та Аранки – 2014 рік. Найбільш стабільні показники маси зерна за роки досліджень мали Етюд, Сімкода миронівська, Ажурная, Улюблена, Аранка та Панянка. Найбільші коливання маси зерна з колоса за роки досліджень відмічено у сортів Струна миронівська, Елегія миронівська, Ажурная, Аранка та Трізо, найменші – у Сімкоди миронівської та Улюбленої.

Аналіз параметрів пластичності та стабільності маси зерна у сортів пшениці м'якої ярої за впливу різних метеорологічних умов років вирощування показав, що їх мінливість залежить як від генотипу, так і екологічних градієнтів. Так, за масою зерна з колоса всі сорти мали широку норму реакції. Розмах варіювання становив 1-2 г за дисперсії 0,05-0,25. Коефіцієнт варіації в сортів Етюд, Аранка і Панянка вказує на середню мінливість ознаки у роки досліджень, у всіх інших сортів – на значну мінливість. Високими показниками гомеостатичності виділилися сорти Аранка, Панянка, Ажурная, і Етюд. За загальною адаптивною здатністю можна виділити сорти Струна миронівська, Елегія миронівська, Ажурная та Аранка.

Низькою селекційною цінністю володіють сорти Улюблена та Трізо. Інші сорти мають цей показник на вищому рівні, в т.ч. і стандарт. Високі значення Sc виявлені у сорту Аранка.

За показником екологічної пластичності за масою зерна з колоса більшість досліджуваних сортів мають позитивну реакцію на зміни умов середовища, на що вказує високий показник коефіцієнта регресії (0,96-1,87).

Таким чином, проаналізувавши формування маси зерна у сортів пшениця м'якої ярої за показниками адаптивності, можна зробити висновок, що маса зерна з колоса має середню і значну варіацію залежно від метеорологічних умов і в межах сорту. Кращими сортами (з високою продуктивністю і адаптивністю) є Струна миронівська, Елегія миронівська, Етюд, Ажурная, Аранка. Виділені сорти можна використовувати в селекційному процесі як джерела високої продуктивності та адаптивності.